

Glasovni sustav japanskog - hiragana

Organizacija glasova

U japanskom jeziku glasovi dolaze u *mōrama*. Mōra je izgovorna jedinica slična slogu, no za razliku od slogova, mōrama se duljina nikad ne mijenja. Kad ih izgovaramo, mōre su kao note. Ovisno o situaciji ćemo im mijenjati visinu tona (npr. kraj upitne rečenice vs. izjavne), ali nikad trajanje.

Općenito, mōra se sastoji od jezgre (samoglasnik), početka (eng. *coda*) i kraja (eng. *onset*), ali u japanskom ne postoje mōre sa suglasničkim krajem. Npr. u riječi *stol*, jezgra je *o*, početak je suglasnički skup *st*, a kraj je *l*.

Također, zabranjeni su suglasnički skupovi - dva suglasnika ne smiju stajati jedan do drugog. Tako je ranije spomenutu riječ *stol* u japanskom nemoguće točno zapisati iz dva razloga (koja?). Zbog ovih ograničenja, broj mogućih mōra je iznenađujuće malen u odnosu na broj mogućih slogova u hrvatskom.

Dopuštene su mōre koje nemaju ni početka ni kraja - dakle sami samoglasnici. Osim samoglasnika, sam može stajati i nazalni¹ glas ん. Ovaj glas u hrvatskom jeziku ne tretiramo posebno, ali u japanskom zapravo predstavlja više različitih glasova (n, ŋ, m). Ove varijacije su nam prirodne. Pokušajmo izgovoriti riječi *kondo*, *konkai* i *senpai* obraćajući pažnju na glas *n*. Zbog toga nosni glas ん u japanskom ne smatramo suglasnikom, ali ni samoglasnikom.

Zapis glasova

Japanski jezik ne zapisuje pojedinačne glasove nego mōre. U tablici ispod nalazi se 46 osnovnih znakova pisma hiragana. Mōre u istom stupcu počinju istim suglasnikom, one u istom redu završavaju istim samoglasnikom. Jedina iznimka ovome je ranije spomenuti ん.

	~	k	s	t	n	h	m	y	r	w	~
a	あ	か	さ	た	な	は	ま	や	ら	わ	ん
i	い	き	^a し	^b ち	に	ひ	み		り		
u	う	く	す	^c つ	ぬ	^d ふ	む	ゆ	る		
e	え	け	せ	て	ね	へ	め		れ		
o	お	こ	そ	と	の	ほ	も	よ	ろ	を	

Izgovor glasova

● あ・い・う・え・お

Samoglasnici se, izuzev *u*, izgovaraju gotovo kao i u hrvatskom. Glas *u* je u japanskom znatno plići (jezik je blizu nepcu) i "spljošten" (usne su u prirodnom položaju, ne zaokružene) u odnosu na hrvatski.

● か・き・く・け・こ

Suglasnik *k* je identičan hrvatskom, zajedno sa svojim zvučnim parom *g*. Zvučnost se označava dijakritičkim znakom *tenten* (dosl. crtica-crtica, službeno 濁点・だくてん) kao u primjerima ispod:

¹od lat. *nasus* - *nos*

か	<i>ka</i>	が	<i>ga</i>
く	<i>ku</i>	ぐ	<i>gu</i>
こ	<i>ko</i>	ご	<i>go</i>

● さ・し・す・せ・そ

Iako je glas *s* isti kao u hrvatskom, zbog sitne razlike u izgovoru glasa *i*, u mōri *si* dolazi do palatalizacije. Nastali glas se u eng. zapisu zapisuje kao *shi*, a izgovara se kao mekša verzija hrvatskog š. Ova promjena utječe na izgovor mōre ^a し.

Kao i u hrvatskom, zvučni par *s* je glas *z* koji ispred *i* zbog palatalizacije prelazi u *đ*. Ovo utječe na izgovor じ. U eng. zapisu, budući da nemaju slovo *đ*, pišu *ji*. U japanskom glas *z* ima blagu primjesu glasa *d*.

● た・ち・つ・て・と

Glas *t* ima svoj zvučni par *d* kao i u hrvatskom. Oba se glasa ispred *i* palataliziraju u *ć* i *đ*, što utječe na izgovor znakova ^b ち i ぢ. Valja uočiti kako je izgovor znakova じ i ぢ identičan. Izuzev rijetkih slučajeva glasovnih promjena u kojima drugi od dva uzastopna ち prelazi u ぢ, **uvijek koristimo** じ.

Zbog velike razlike u izgovoru glasa *u*, *t* se ispred *u* izgovara kao hrvatski glas *c*. Ovo utječe na izgovor znaka ^c つ. Zvučna verzija prelazi iz *c* u *dz* koji se zbog primjese *d* u jap. glasu *z* ne razlikuje od *z*. Zbog toga je izgovor glasova ず i づ identičan. Kao i u slučaju じ i ぢ, izuzev iznad opisanih glasovnih promjena **uvijek pišemo** ず.

● な・に・ぬ・ね・の、 ま・み・む・め・も

Glasovi *n* i *m* ne razlikuju se od hrvatskih.

● ら・り・る・れ・ろ

Glas *r* znatno se razlikuje od hrvatskog. U hrvatskom *r*, vrh jezika je usmjeren prema gore što mu omogućuje da "vibrira". Ovo omogućuje korištenje hrvatskog *r* kao jezgre sloga (npr. *prst*). U japanskom *r*, vrh jezika je gotovo paralelan s nepcem što ga čini sličnim glasovima *t*, *d* i *l*. S obzirom da u japanskom glas *l* ne postoji, mnogi japanci ne razlikuju *r* i *l*.

● は・ひ・ふ・へ・ほ

Ispred *u*, dolazi do pomaka glasa *h* prema naprijed što ga po zvuku čini sličnim glasu *f*. U eng. zapisu će zbog toga znak ふ biti pisan kao *fu*, međutim hrvatski (a i engleski) glas *f* **ne odgovara** japanskom izgovoru. U hrvatskom je glas *f* zubnounsni (gornji zubi dodiruju gornju usnu), ali u japanskom ostaje potpuno otvoren pa je po zvuku negdje **između hrvatskih *f* i *h***.

U japanskom se glasovi *h*, *b* i *p* po zvučnosti grupiraju u jedan skup, gdje se *h* smatra bezvučnom, *p* poluzvučnom², a *b* zvučnom varijantom. Zvučnost se označava kao i kod ostalih znakova, a za poluzvučnost (glas *p*) koristi se oznaka *maru* (dosl. *kružić*, službeno 半濁点・はんだくてん).

● や・ゆ・よ

Glas *j* u ovim znakovima identičan je hrvatskom. Treba paziti pri čitanju latiničnog zapisa jer se u eng. notaciji zvuk hrvatskog *j* zapisuje znakom *y*, a *j* iz eng. notacije je hrvatski zvuk *đ*.

● わ・を

Ovi zvukovi predstavljaju dvoglas *ua* i *uo*. U modernom japanskom, dvoglas *uo* se više ne koristi (izgovara se kao *o*), ali je znak を zadržan kao gramatička oznaka. U eng. notaciji, zapisuju se kao 'wa' i 'wo'.

³Budući da u hrvatskom nemamo *poluzvučne* glasove, ovo je doslovni prijevod japanskog 半濁音 (はんだくおん).

Dvoglasni iz *i*

Osim kao samostalni znakovi, や, ゆ i よ se mogu pojaviti kao "mali znakovi" iza drugih znakova hiragane koji završavaju samoglasnikom *i*. U tom slučaju dolazi do dvoglasa³ u mōrama u kojima nema glasovnih promjena. U mōrama し, じ i ち umjesto dvoglasa dolazi do zamjene samoglasnika *i* samoglasnikom *a*, *u* ili *o*. Pogledajmo primjere ispod:

jap.	hr.	eng.	jap.	hr.	eng.
きゃ	<i>kja</i>	<i>kya</i>	しよ	<i>šo</i>	<i>sho</i>
りよ	<i>rjo</i>	<i>ryo</i>	じゅ	<i>đu</i>	<i>ju</i>
にや	<i>nja</i>	<i>nya</i>	ちゃ	<i>ča</i>	<i>cha</i>

Glotalna⁴ stanka つ

Mali znak つ (jap. 促音・そくおん) označava pauzu - prekid toka zraka kroz glasnice jezikom. U eng. zapisu piše se kao ponovljeni suglasnik (npr. がっこう → *gakkou*) pa ga nekad zovu i *double consonant*. Međutim, taj naziv je potpuno besmislen u kontekstu japanskog jezika i treba ga izbjegavati. Pojavljuje se ili kao dio riječi ili kao rezultat glasovne promjene.

Dugi samoglasnici

U japanskom je česta pojava produljenja samoglasnika. Dugi samoglasnici nastaju kad se iza more koja završava nekim samoglasnikom pojavi još jedna mora koja sadrži samo taj isti samoglasnik, ili iznimno u sljedećim situacijama:

<i>ei</i> → <i>ee</i>	せんせい (učitelj) → <i>sensē</i>
<i>ou</i> → <i>oo</i>	おうさま (kralj) → <i>ōsama</i>

Tako ćemo na primjer riječ きょう (*danas*) pročitati kao *kjo.o*, koristeći točku da odvojimo mōre.

Vježba

Pročitajte sljedeće riječi:

1. ねこ *mačka*
2. いぬ *pas*
3. しゅくだい *domaća zadaća*
4. せんぱい (nema dosl. prijevoda)
5. がっこう *škola*
6. とうきょう *Tokio*
7. きょうと *Kyoto*

Zapišite sljedeće riječi hiraganom:

1. *to.ri* - *ptica*
2. *mo.ri* - *šuma*
3. *shu.mi* - *hobi*
4. *shi.n.pa.i* - *briga/zabrinutost*
5. *a.sa.t.te* - *preksutra*
6. *O.o.sa.ka*
7. *To.u.ka.ma.chi*

Bonus bodovi: とくしゅそうたいせいりろん

²Dva uzastopna samoglasnika izgovorena tako da se prvi "prelije" u drugi.

⁴lat. *glotis* - *glasnice*